Permanens Életmű – Halas István Katalógus című önálló retrospektív kiállítása

23 • 06 • 09 —— VEDRES ÁGI —— OLVASÁSI IDŐ: 8 PERC

2023. május 5-én nyílt meg Halas István, Balogh Rudolf és André Kertész-díjas fotóművész életmű-kiállítása a székesfehérvári Szent István Király Múzeum Országzászló téri épületében.

Pontosan harminc éve, 1993. március 3-án nyitotta meg Passuth Krisztina művészettörténész Halas István kiállítását ugyanitt, ugyanebben a térben[1], a katalógus „nem-előszavában" Petri György így fogalmaz: *„Tehát akkor mit csinál egy kép? Ha jó: magáért látszik. Sajnos nincs is a magyar nyelvben, vagy én nem lelek rá arra a szóra, amit a német "zeight sich", vagy az angol "show itself" kifejez."*

Halas István közel kétszáz fotójáról írni, szavakba önteni a látványt nemcsak nehéz, hanem egyenesen fájdalmasan szép is egyben, akkor, amikor a portrék alanyait az ember közelről is ismeri vagy valaha ismerte. A kiállítás, a művész 40 évet átfogó életművére koncentrál és magában hordozza a művészet és a művész élményekkel teli gazdagságát, amelyet most megoszt velünk, nézőkkel, mindezért kronológiai sorrendbe kell, hogy rendszerezze a kurátor - Izinger Katalin - az anyagot. A fotográfiák idősíkokra bonthatók, melyek néhol egy esztendőt fednek le, máskor pedig közel húsz évet is felölelnek és tematikusan járhatók végig. A művek két nagy részre vagy csoportra oszthatók, - nem pontosan így, mert annál sokkal szerteágazóbb és mélyebb az anyag, - melynek egyikét a portrék, képmások, emberábrázolások, a budapesti underground élet szereplői, a másikat városképek, utcaképek, utcarészletek, üres terek, tájképek, térjátékok, helyszínek, épületek vagy épületrészletek adják.

Klasszikus négyzet formátumú, 6x6-os, camera obscurás, homogén hátterű portrék, egymásra exponált képek, kézzel színezett negatívok nagyításai, kollázsok, képpárok, sorozatok, szövegek, szövegképek, műtermi csendéletek, szándéktalan duplaexpos felvételek és digitális fotográfiák alkotják a három részre osztott nagyméretű kiállítóteret.

Az első kép, amely a kiállítóteremben a látogatót fogadja Halas önarcképe 1977-ből, kisméretű, finoman komponált, Rembrandt fiatalkori önarcképére emlékezteti a nézőt[2], igen, akár egy festmény is lehetne, hetyke bajusz, fiatalos, bozontos haj, nyílt tekintet, átható, vizsgálódó és finoman csendes. Minden bizonnyal ott rejtőzik a fotó legmélyén, – és legtöbb képe komponálásában is erőteljesen felfedezhető – hogy Halas eredetileg festőművésznek készült, majd autodidakta módon képezte magát és a Szépművészeti Múzeum kultúrtermében Passuth Krisztina művészettörténész nyitotta meg önálló underground kiállítását, melyet 1974-ben rendezhetett meg.[3]

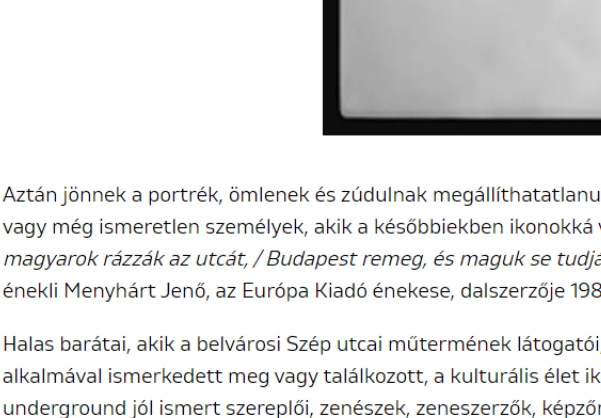

01 / 15

Fotó: © Halas István: Rembrandtos, 1977

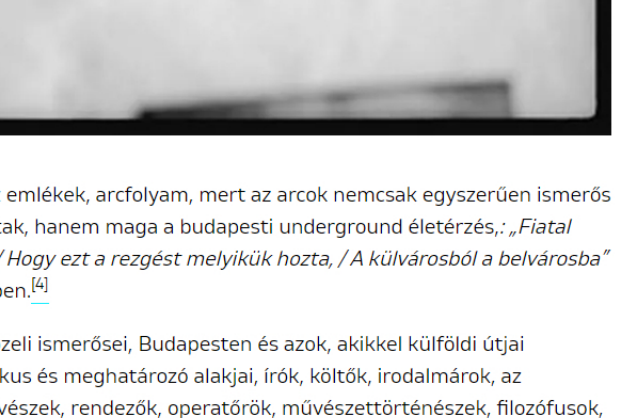
Aztán jönnek a portrék, ömlenek és zúdulnak megállíthatatlanul az emlékek, arcfolyam, mert az arcok nemcsak egyszerűen ismerős vagy még ismeretlen személyek, akik a későbbiekben ikonokká váltak, hanem maga a budapesti underground életérzés,: *„Fiatal magyarok rázzák az utcát, / Budapest remeg, és maguk se tudják, / Hogy ezt a rezgést melyikük hozta, / A külvárosból a belvárosba"* énekli Menyhárt Jenő, az Európa Kiadó énekese, dalszerzője 1982-ben.[4]

Halas barátai, akik a belvárosi Szép utcai műtermének látogatói, közeli ismerősei, Budapesten és azok, akikkel külföldi útjai alkalmával ismerkedett meg vagy találkozott, a kulturális élet ikonikus és meghatározó alakjai, írók, költők, irodalmárok, az underground jól ismert szereplői, zenészek, zeneszerzők, képzőművészek, rendezők, operatőrök, művészettörténészek, filozófusok, építészek és fotográfusok, hosszú lenne itt felsorolni mindenkit, aki szerepel és feltűnik a képeken, mindenesetre úgy közelíti meg a fotografált személy/eket, hogy legbelsőbb, titkos énjüket fedik fel előtte, akaratlanul is. Ártatlan, gyermeki, ijedt, esendő, sértődött, fáradt, dühös, vad, büszke, gyönyörű és fiatal arcokat és testeket láttat, a lélek titkos mélyére hatol, Halas „előhívja" az exponálás erejéig, „felvillantja" egy pillanatra, és azok, akik már nincsenek köztünk, azoknak most már örökre megidézi szellemét.

02 / 15

Fotó: © Halas István: Menyhárt Jenő, 1979

03 / 15

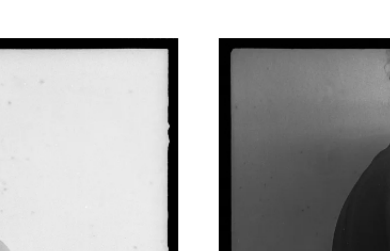
Fotó: © Halas István: Müller Péter, 1979

„Nem volt igazi műterem, hanem a boltíves kapubejáróból leválasztott, folyamatosan változó, labirintusszerű térképződmény, egy fura helyiségcsoport Budapest belvárosában a földszint és az első emelet között. Egy híján húsz évig használtam, használtuk műteremként. Izgalmas volt a hely, és érdekes korszak volt a hetvenes, nyolcvanas évek. Portréim nagy része itt és ebben az időszakban készült."[5]

04 / 15

Fotó: © Halas István: Kornis Mihály és Esterházy Péter, 1985

05 / 15

Fotó: © Halas István: Gecser Lujza, 1979

06 / 15

Fotó: © Halas István: Birkás Ákos és Hegyi Loránd, 1985

„Durst Gyuri mutatott minket be egymásnak Balatonfüreden, ahol '82-'83 körül egy hangárban volt egy nagy könnyűzenei underground fesztivál. Onnantól kezdve randevúzgattunk, aztán együtt éltünk, és pár évig nyúztuk egymást. Jó is volt, meg nagyon rossz is."[6]

07 / 15

Fotó: © Halas István: Narckép 1., 1988

08 / 15

Fotó: © Halas István: Narckép, 1988

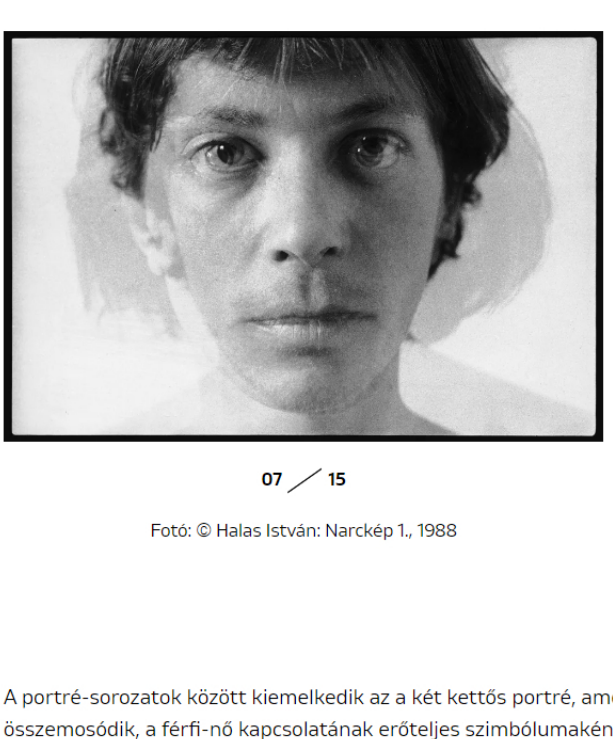
A portré-sorozatok között kiemelkedik az a két kettős portré, amelyen a művész és Ujj Zsuzsi arca és teste egymásba olvad, összemosódik, a férfi-nő kapcsolatának erőteljes szimbólumaként. Nem tudni pontosan, hogy hogyan is működik ez az emberben és az sem, hogy egy emlékképben, szerelmi vagy érzelmi viszonyban, hogyan kapcsolódik össze hímnem/nőnem, és hol kezdődnek és hol érnek véget a női és férfi szerepek, szexualitás, szeretet, kapcsolódás és múlhatatlan szenzibilitás jellemzi a képpárt.

Ugyanolyan izgalmas az „Édenkerti" fotó, melyen „az első emberpár"-t jeleníti meg Halas, – Bárdos Deák Ági és Spenót Tóth Zoltán személyében – akik pőrén és még mindentől mentesen a jó és a rossz tudás fáját megmászva néznek le ránk, akár a rossz és vásott gyerekek, mert tudják, hogy amit tesznek az nem-megengedett, de amit látunk, az viszont szép és esendő is egyben, mert bűntudat nélkül teszik mindezt[7], a szépség, a fiatalság és az erő az, ami ezen a képen megjelenik.

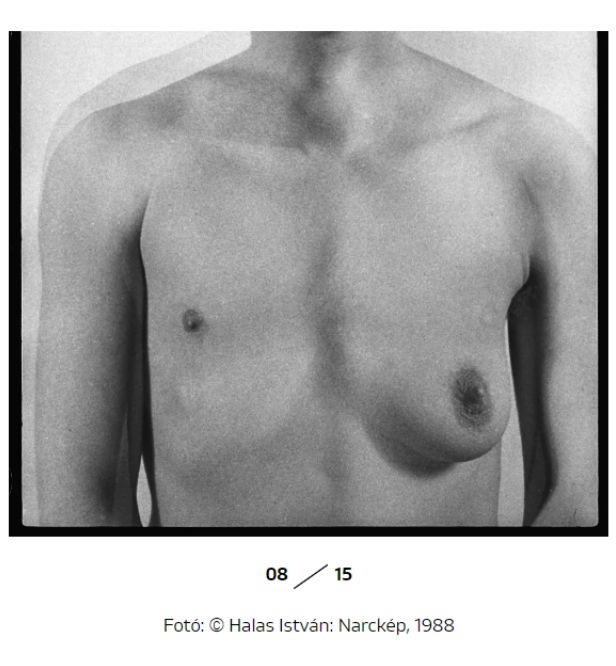
09 / 15

Fotó: © Halas István: Ági és a Fiú, 1992

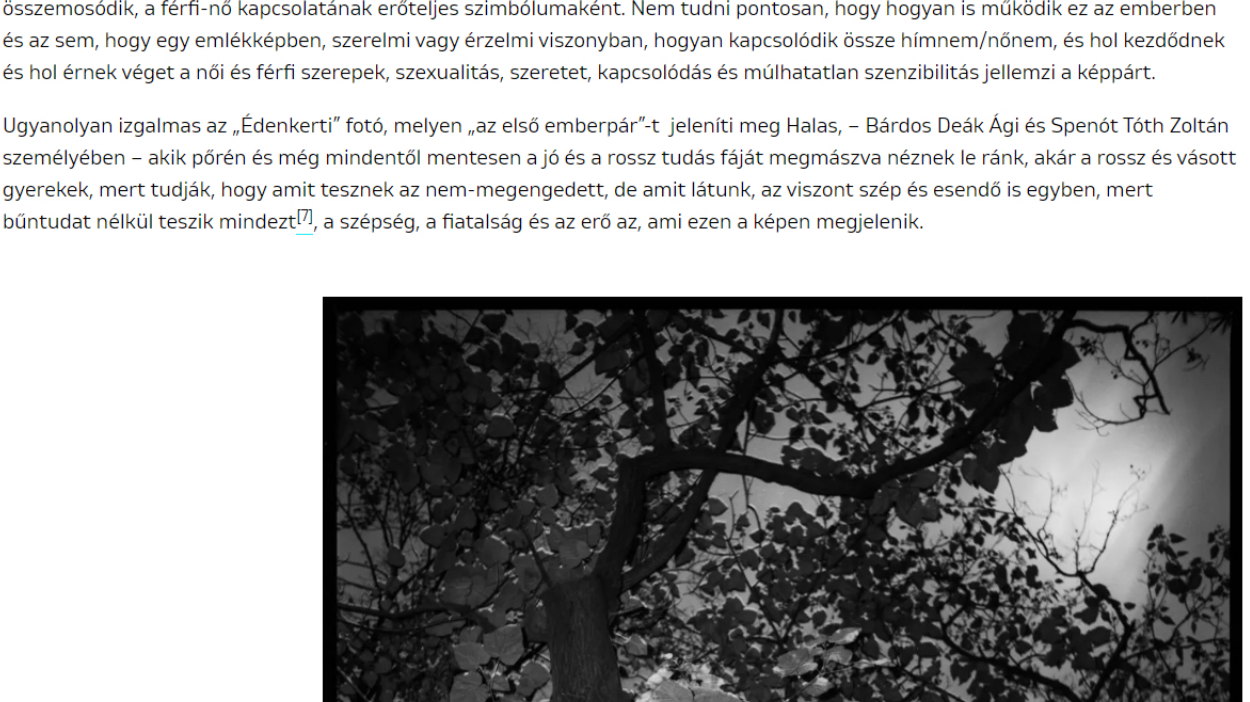
10 / 15

Fotó: © Halas István: Bukta Imre, 1985

11 / 15

Fotó: © Halas István: Camera Obscurás önarckép, 1980

12 / 15

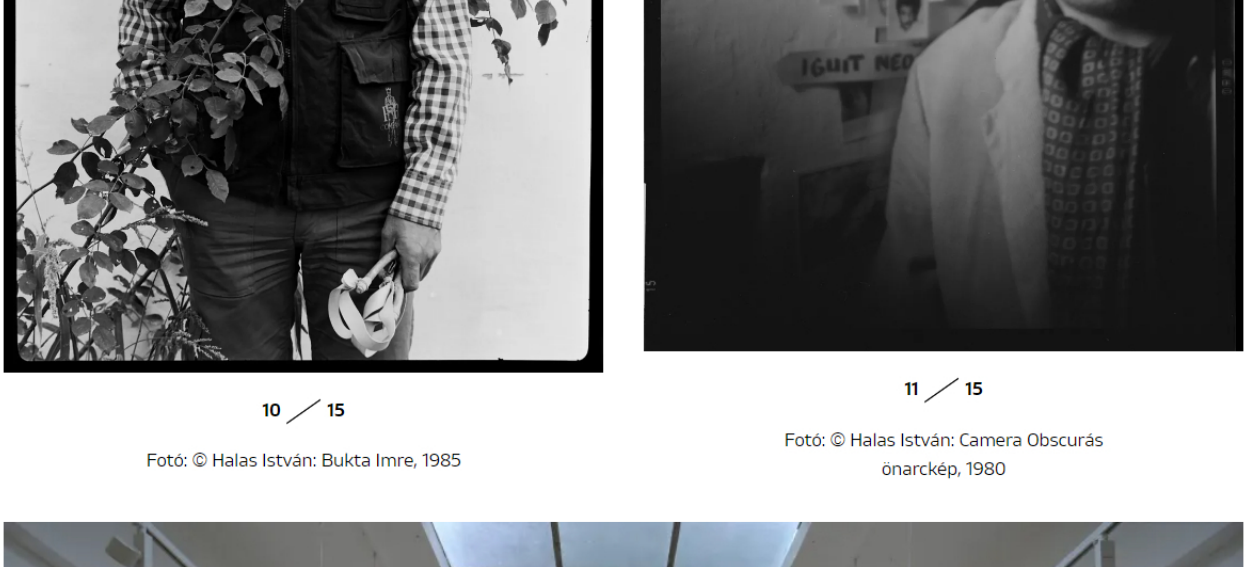
Fotó: © Halas István: Részlet - Katalógus kiállítás enteriőr, 2023

13 / 15

Fotó: © Halas István: Részlet - Katalógus kiállítás enteriőr, 2023

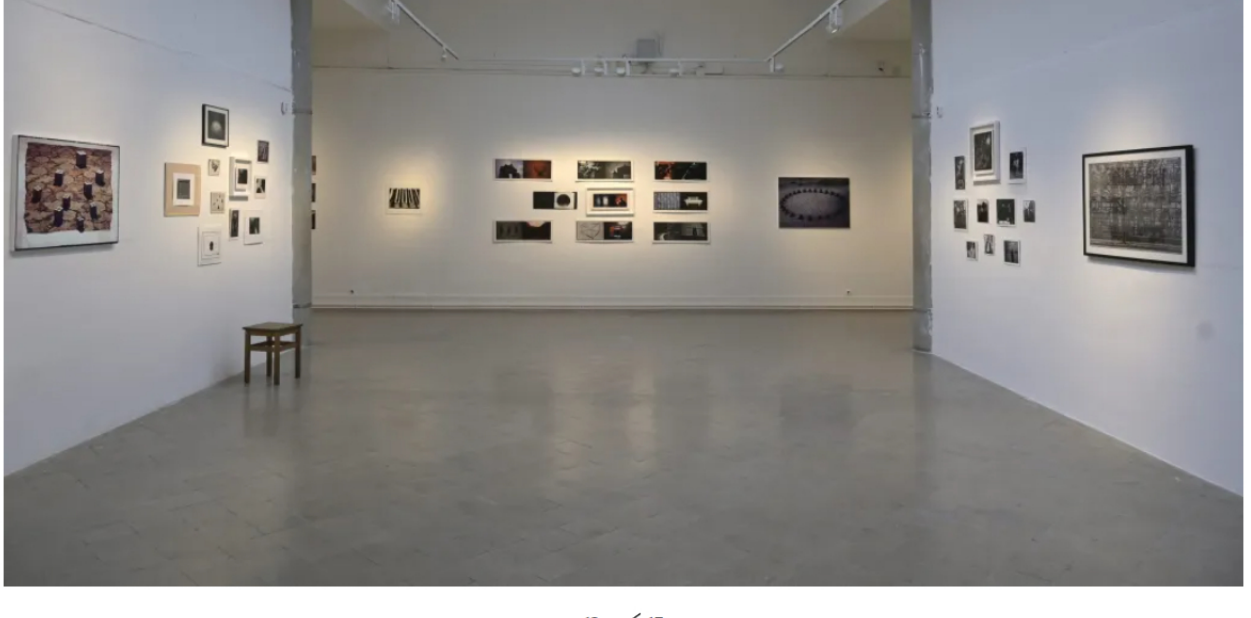
Érzékeny, halk és visszafogott hangulatot áraszt ez a fotó, ugyanúgy, mint *Vilhelm Hammershøi*[8]*: Enteriőr a Strandgaden, napfény a padlón, Johannes Vermeer: Levelet olvasó nő*[9], a *Tejet öntő lány*[10] festményei, itt egy budapesti átirattá válik a látvány. Az ismeretlen nő, akinek az arcát bár nem látjuk, mégis tudjuk róla, hogy befelé forduló, koncentrált hétköznapi tevékenységet végez, a jobb kezét kecsesen a magasba emeli, egy cérnát húz, éppen varr. A kép metszéspontjában, szemben velünk a falon egy kép, kis négyzet, akár egy kamera objektívje is lehetne. A kitárt ablakon beömlő fény megvilágítja az alak fejét, vállát, hátát és kezfejét, a fekete-fehér fotográfián tapintható a chiaroscuro, szinte érezzük a szobabelsőt, csend van. A varró nőalak mellett, a fa ülőkére helyezett újság, a Budapest felirat egy részlete olvasható, a földön pohár, egy puha párna hever. Irányított a figyelmünk, a nőalakra nézünk, aztán a kezére, aztán szembe a négyzetre, végül a telefonra a sarokban, amely most nem csörren meg. Emelkedett hétköznapi pillanat, csend van, csendes nyugalom.

14 / 15

Fotó: © Halas István: Maja Batthány, 1992

„A kép bonyolultságát ugye, amit itt kedvelek, az az adja, hogy felesége Judit asszony épp az én könyvemet lapozgatja, aminek a hátoldalán pont egy önarckép részlet szerepel, tehát én is szerepelek a képen, és még a belépő, belógó kéznek is jelentése van, Batár Attila keze, építészettörténész barátomnak a keze, amint éppen rám mutat vagy Hervére[11]…"[12]

15 / 15

Fotó: © Halas István: Lucien Hervé, 2003

És „képtelenség" mindent e rövidre hagyott helyen megmutatni, el kell menni, meg kell nézni a képeket, mert az, amit látunk nemcsak időutazás, elmúlt és letűnt idők és korok emlékei, hanem a jelen is egyszerre és egyidőben, átível mindenek felett. Látvány, amely a szemlélődésen túl elmélyedést, mély meditatív befogadást is igényel, így idéződik meg a múlt, a korszellem és válik erőteljesen és végérvényesen örökké, örökre.

JEGYZETEK

[1] Halas István kiállításának megnyitója, Székesfehérvár, Szent István Király Múzeum, megnyitja: Passuth Krisztina, 1993.03.03. https://artpool.hu/video/dvd_list13.html

[2] Xanthe Brooke: Britain's first Rembrandt selfie: 'Portrait of the Artist as a Young Man' at the Walker Art Gallery in Liverpool, 02.09.2019. https://artuk.org/discover/stories/britains-first-rembrandt-selfie-portrait-of-the-artist-as-a-young-man-at-the-walker-art-gallery-in-liverpool

[3] Tér-képek. Cserba Júlia beszélget Halas Istvánnal. Balkon, 2001. 9. évf. 6.sz. https://balkon.art/1998-2007/balkon_2001_06/halas_text.htm

[4] Európa Kiadó: Fiatal magyarok - Love'82 (1982). A Love'82 c. anyag a Balázs Béla Stúdió segítségével az Ikarus Művelődési Ház Stúdiójában készült el 1982-ben. A felvétel szamizdat formában, másolatokon terjedt. Az anyag később a Bahia kiadásában 1997-ben jelent meg CD-n. https://europakiado.a38.hu/index.php?page=musicalbum&id=3609

[5] Kemenesi Zsuzsanna: Még mindig kísérletezek, tanulok. Beszélgetés Halas Istvánnal. Fotóművészet, 2011/1. LIV. évf.1.sz., 18.p.

[6] Váczy András: Muszáj volt valamit csinálni. Beszélgetés Ujj Zsuzsival., Artmagazin. 2019. XVI.évf.10.sz., 48-55 p. https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/muszaj_volt_valamit_csinalni

[7] *"Még mindketten meztelenek voltak: az ember és a felesége is, de nem szégyellték magukat."* Mózes első könyve (1Móz) 2.fejezet, 25., A Biblia Mindenkié. Magyar Bibliatársulat Alapítvány, 2011-2023. https://abibliamindenkie.hu/uj/GEN/2

[8] Artist profile: Vilhelm Hammershøi 1864-1916, SMK - Statens Museum for Kunst, National Gallery of Denmark, København https://www.smk.dk/en/artist_profile/vilhelm-hammershoei/

[9] Johannes Vermeer: Woman Reading a Letter c. 1663, Rijksmuseum, Amsterdam, Nederland, https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/SK-C-251

[10] Johannes Vermeer: The Milkmaid c. 1660, Rijksmuseum, Amsterdam, Nederland, https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/SK-A-2344

[11] Várnagy Tibor: Halas István - ÉLŐ HAL. 2015. febr. 27., https://www.youtube.com/watch?v=x1aC9TceXWs&ab_channel=tibbvarnagy

[12] Halas István: ÉLŐ HAL - emberábrázoló képek. Megnyitotta Pfisztner Gábor, 2015. március 5. - április 2. Kiállítás-záró koncert április 2., zene: Ujj Zsuzsi és Spenót Tóth Zoltán, https://www.ligetgaleria.c3.hu/437.html

JEGYZETEK

Katalógus – Halas István kiállítása
Szent István Király Múzeum

2023. május 5. – szeptember 10.

CÍMKÉK Halas István kiállításajánló szemle Szent István Király Múzeum

Következő

GALÉRIA

26 • 06 • 22

Nem csak a ruha teszi – Yves Saint Laurent és a fotográfia

HÍREK

26 • 06 • 18

Mit nézzünk a Múzeumok Éjszaká[…] ajánlója